

Дослідження щодо впливу змін клімату на Запорізьку область як основа розробки Регіональної стратегії адаптації до зміни клімату та заходів кліматичної адаптації

Тетяна Жавжарова

експертка з адаптації громад до зміни клімату, голова ГО «Екосенс» (Запоріжжя)

Запорізька область розпочала масштабну роботу над стратегічними документами у сфері кліматичної політики - над Регіональною стратегією адаптації до зміни клімату та Планом зменшення викидів парникових газів.

Відповідне розпорядження №28 було підписане головою Запорізької ОДА 19 січня 2026 року.

Розробка Стратегії адаптації – це не лише виконання вимог закону «Про основні засади державної кліматичної політики», а й питання виживання прифронтового регіону в довгостроковій перспективі.

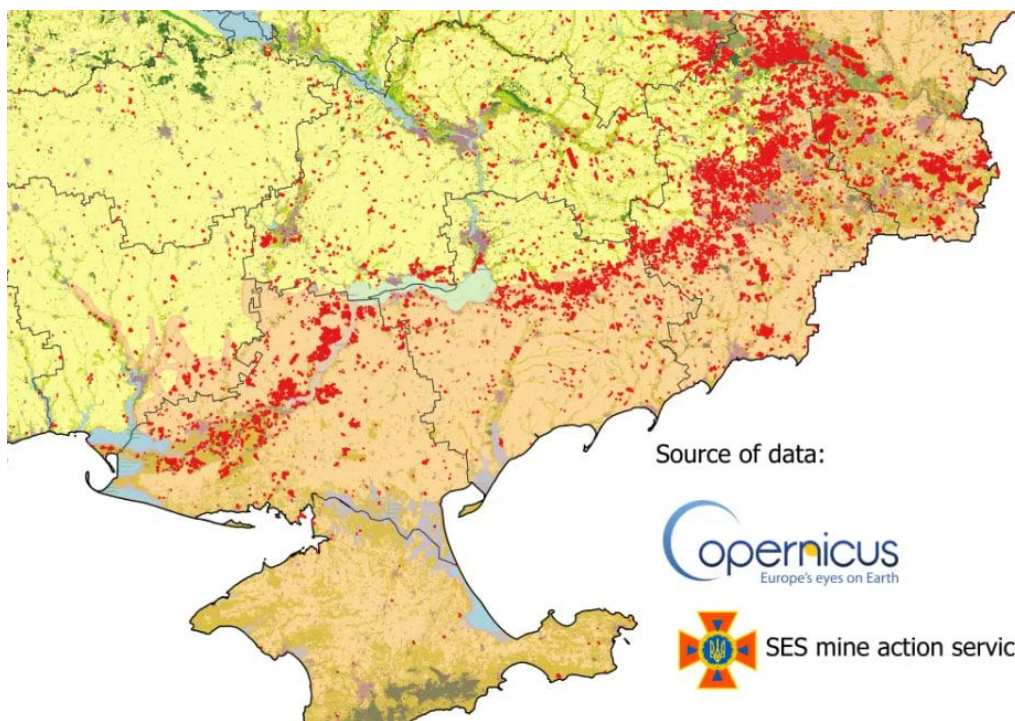
Для Запорізької області, де воєнні дії посилюють екологічні виклики, важливо:

1. Прогнозувати ризики: розуміти, як зміна клімату вплине на деградовані через війну ґрунти та гідрографію.
2. Забезпечити стійкість: впроваджувати заходи, що допоможуть громадам адаптуватися до дефіциту води та енергетичних викликів.
3. Залучити інвестиції: **наявність верифікованої кліматичної стратегії є обов'язковою умовою для участі у міжнародних програмах «зеленого» відновлення.**

Згідно з планом, робота розпочинається зі збору та аналізу комплексних даних (кліматичні показники: динаміка температур, інтенсивність опадів та частота екстремальних явищ, аналіз ризиків для критичної інфраструктури, сільського господарства, водних ресурсів та здоров'я населення).

«Екосенс» долучається до оцінки ризиків, опитування цільових аудиторій щодо впливу зміни клімату на їх галузі.

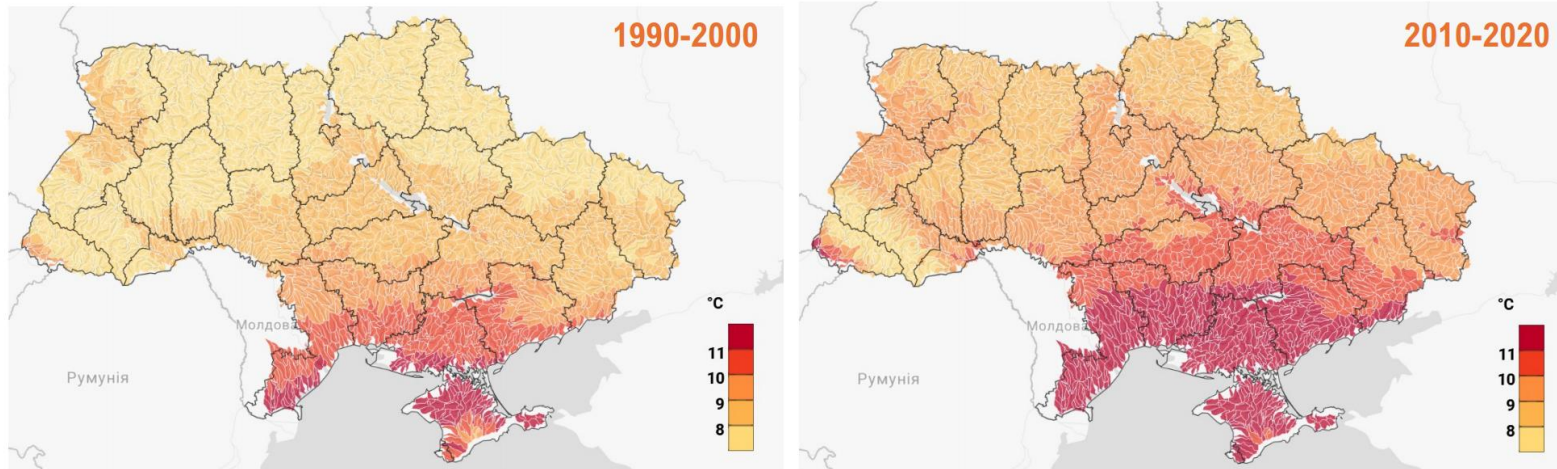
2025 рік був сповнений екстремальними кліматичними подіями, що демонструють вичерпаність адаптаційної здатності країн ЄС

В охоплених війною південно-східних регіонах України кліматичні загрози мають кумулятивний ефект: поєднання воєнних руйнувань та кліматичних аномалій потребує впровадження систем раннього оповіщення та посилення стійкості й адаптації територіальних громад до зміни клімату.

За три роки повномасштабного вторгнення (лютий 2022 – лютий 2025) сумарний обсяг викидів CO₂-еквіваленту склав майже **237 млн тонн** (за даними оцінювання Initiative on GHG Accounting of War, 2025). Для порівняння: це перевищує річні викиди таких країн, як Австрія, Угорщина, Чехія та Словаччина разом узяті. **Загальна вартість кліматичних збитків оцінюється у понад 43 млрд доларів США**

Середня температура повітря на території України

ЗБІЛЬШУЮТЬСЯ

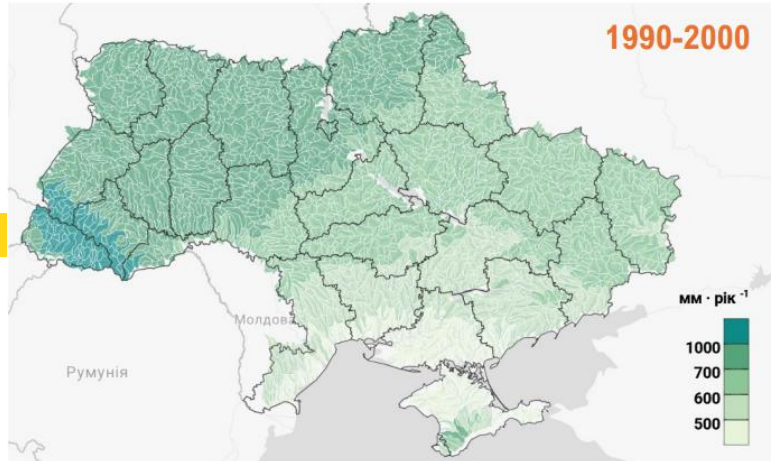
**середні температури
(особливо у літній
вегетаційний період)**

Проведений аналіз величини середньої за рік температури повітря у м. Запоріжжя за 30-ти річний період (1989-2018рр.) та її відхилення від кліматичної норми показав, що її значення протягом вказаного періоду збільшуються. Середня річна температура повітря у м. Запоріжжя за період 1989-2018рр. виявилась вищою на 0,5 °C порівняно з нормою (+9,4 °C), і склала +9,9 °C

Разом з підвищенням середньорічної температури повітря відмічається також і зростання максимальної температури. До 1998 року максимальна температура лише в окремі роки перевищувала відмітку +35°C, а після 1998 року – це вже стало звичайним явищем.

За останні 20 років у порівнянні з базовим періодом 1961р-1990р тривалість літа збільшилась в середньому на 5 днів, а тривалість зими скоротилась в середньому на 14 днів.

Кількість опадів на території України

ЗМЕНШУЄТЬСЯ

**кількість опадів
(особливо у літній
вегетаційний період)**

Проведені дослідження показали, що помітно зросла кількість днів з екстремальними опадами: сильними та дуже сильними дощами, зросла також середня та максимальна кількість опадів під час сильного дощу. Як наслідок, в Запорізькій області та м. Запоріжжя збільшилась кількість днів з грозою та зливою, зросла кількість випадків з небезпечними шквалами.

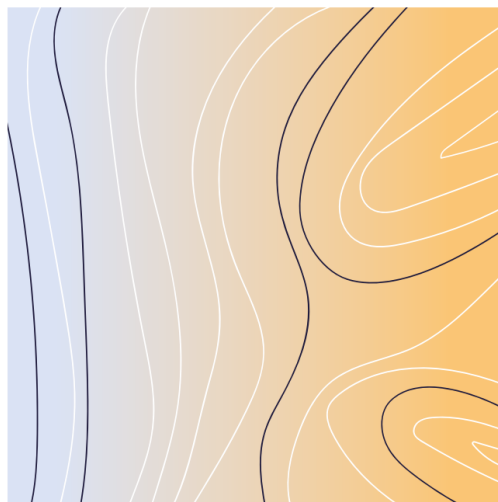
Однак, як правило, опадів буває недостатньо для повноцінного зволоження ґрунту. Останніми роками почастишали випадки, коли за кілька годин випадає половина, або навіть місячна норма опадів і більше, а потім настає тривалий період коли опади відсутні. Підвищений температурний режим в теплу пору, довготривалі бездощові періоди майже кожного року призводять до виникнення посухи, що досягають критеріїв стихійних гідрометеорологічних явищ, і сприяють виникненню та поширенню пожеж в екосистемах

Громадська організація «Екосенс» як регіональний партнер у 2020 році брала участь у всеукраїнському соціологічному опитуванні «Зміна клімату і кліматична адаптація» від Української кліматичної мережі

Українська
кліматична
мережа

Всеукраїнське соціологічне опитування
та рекомендовані заходи з адаптації
до зміни клімату

**Зміна клімату
та кліматична
адаптація**

2021

Метою опитування була оцінка вразливості до зміни клімату (ЗК) різних регіонів України безпосередньо з точки зору населення та збирання пропозицій громад щодо шляхів адаптації до наслідків зміни клімату, задля подальшого врахування при створенні місцевих та державних програм із кліматичної адаптації.

Питання анкети були побудовані на основі семи індикаторів оцінки вразливості населеного пункту до зміни клімату за методикою Угоди мерів:

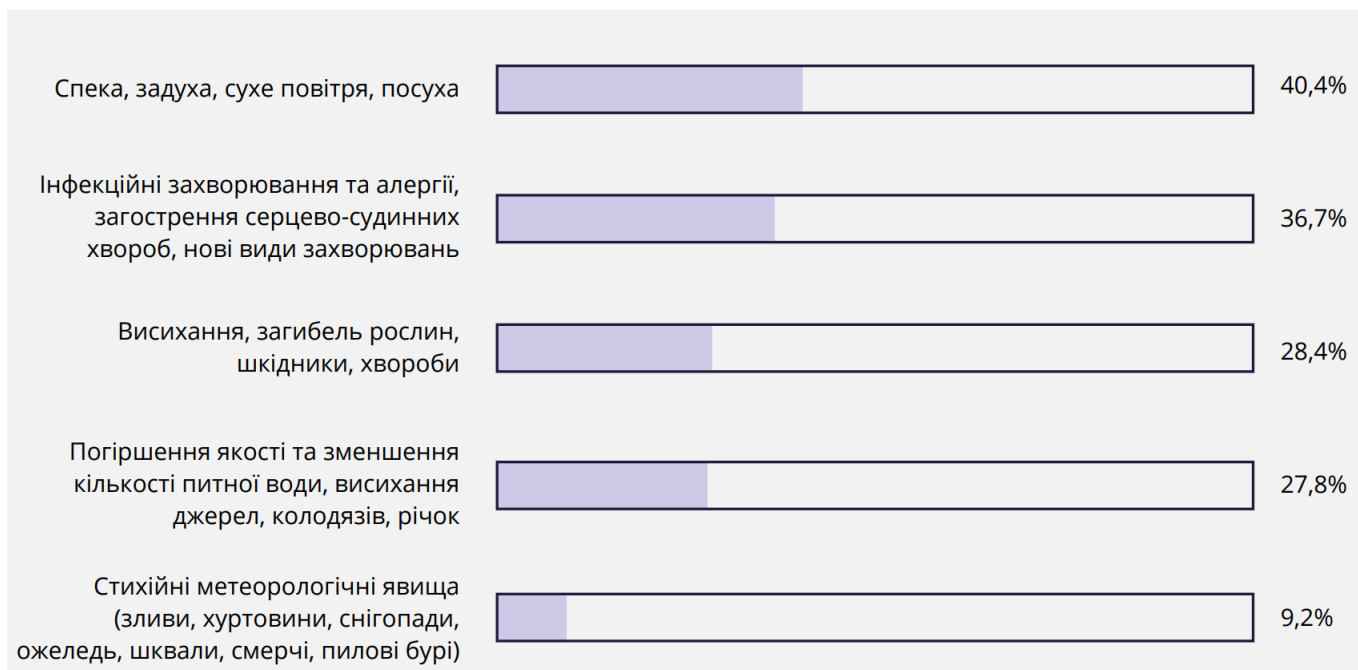
- вразливість до підтоплення;
- вразливість до теплового стресу;
- вразливість зелених зон;
- вразливість до стихійних метеорологічних явищ;
- вразливість до погіршення якості та зменшення кількості питної води;
- вразливість до інфекційних захворювань і алергій;
- вразливість енергетичних систем

Ще в 2020 році 95,9% опитаних мешканців Запорізької області підкресливали, що помічають прояви зміни клімату протягом 10-15 років

За висновками опитування УКМ 2020 р.

Які саме прояви зміни клімату помічали запоріжці?

40,4% респондентів та респонденток із Запоріжжя та області відзначили почастішання та високий вплив спеки, задухи, посухи.

36,7% поскаржилися на часті інфекційні захворювання та алергії, загострення серцево-судинних хвороб і нові види захворювань.

28,4% говорили про висихання та загибель рослин, поширення шкідників і хвороб.

Суттєве погіршення якості та зменшення кількості питної води, висихання джерел, колодязів, річок відзначили 27,8%.

Зміна клімату впливає на економічне становище через збільшення витрат на комунальні послуги, ускладнення умов ведення господарства

Вплив на матеріальне становище

29,6% респондентів та респонденток відзначили зростання своїх витрат на комунальні послуги (електроенергія для кондиціонера, вода для поливу, витрати на опалення).

24,3% наголосили на ускладненні умов для землеробства та тваринництва, зниження врожаїв.

21,8% респондентів у середньому зазначили, що у них зросли витрати на медичні послуги, ліки. Майже втричі більше жінок (25,9%) порівняно з чоловіками (10,3%) сказали про зростання витрат на медичні послуги, ліки.

Зміна клімату впливає на економічне становище через збільшення витрат на комунальні послуги, ускладнення умов ведення господарства

Вплив на матеріальне становище

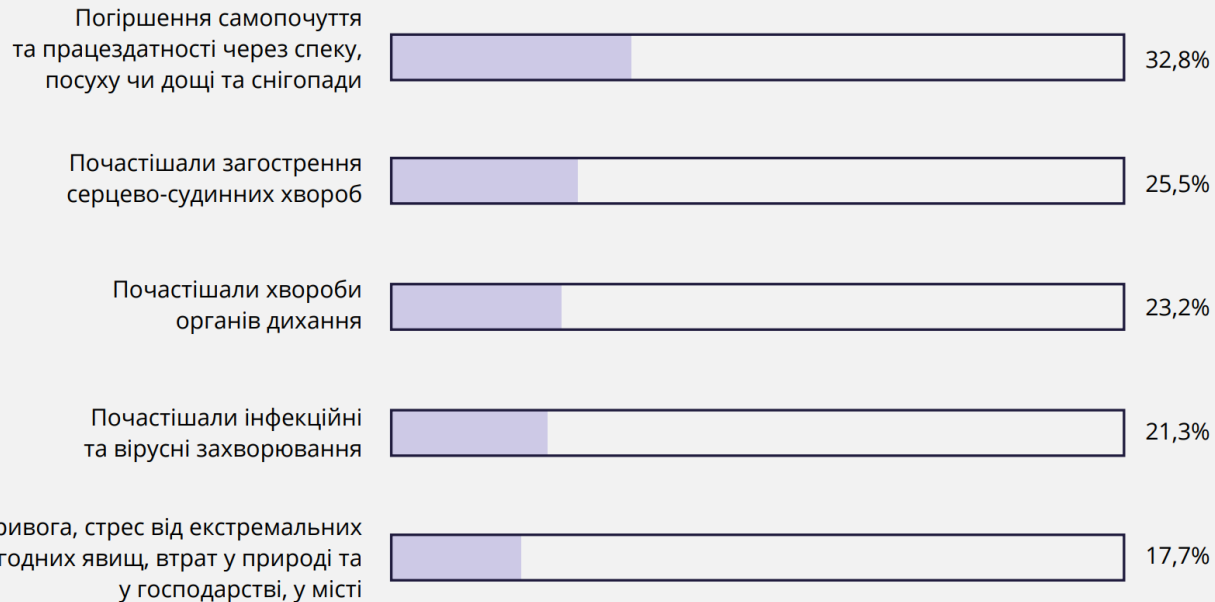

29,6% респондентів та респонденток відзначили зростання своїх витрат на комунальні послуги (електроенергія для кондиціонера, вода для поливу, витрати на опалення).

24,3% наголосили на ускладненні умов для землеробства та тваринництва, зниження врожаїв.

21,8% респондентів у середньому зазначили, що у них зросли витрати на медичні послуги, ліки. Майже втричі більше жінок (25,9%) порівняно з чоловіками (10,3%) сказали про зростання витрат на медичні послуги, ліки.

Зміна клімату погіршує самопочуття і працездатність людей

Сильне погіршення самопочуття та працездатності через спеку, посуху чи дощі та снігопади відзначають 32,8% респондентів та респонденток.

Сильно почастішали загострення серцево-судинних хвороб у 25,5% опитаних.

Сильно почастішали хвороби органів дихання у 23,2% опитаних та помірно – у 20,6%. Спостерігаються суттєві відмінності в оцінці впливу змін клімату на самопочуття у чоловіків та жінок. Так, погіршується самопочуття та працездатність через спеку, посуху чи дощі та снігопади у 39,1% жінок і 15,5% чоловіків. Почастішали загострення серцево-судинних хвороб у 29,1% жінок та 15,5% чоловіків. Зросла кількість випадків хвороб органів дихання у 23,8% жінок та 14,7% чоловіків. Тривогу, стрес від екстремальних погодних явищ, втрат у природі та у господарстві, у місті відчувають вдвічі більше жінок (20,3%), ніж чоловіків (10,3%).

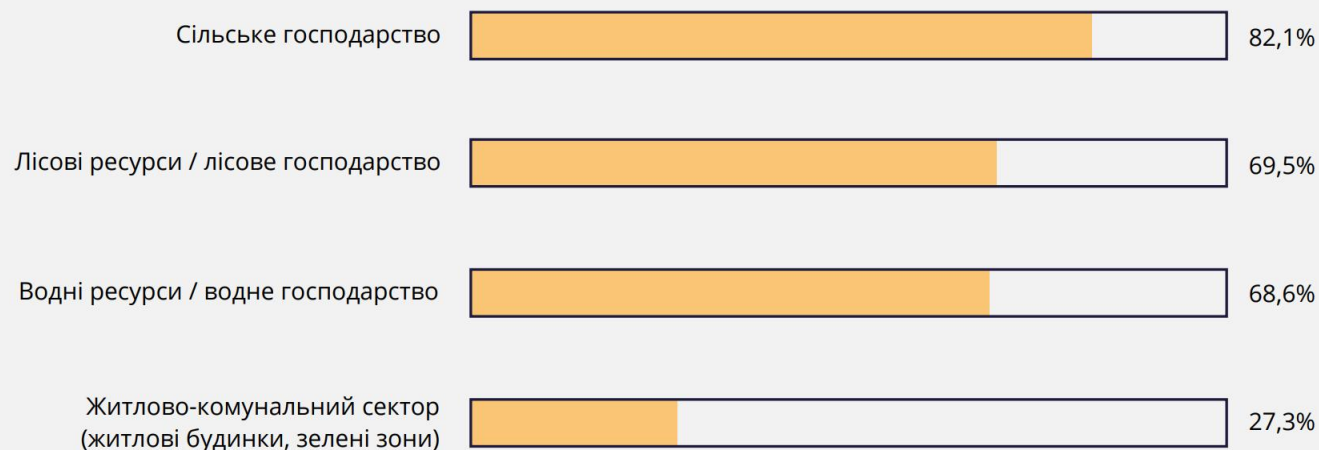
Галузі господарства, на які найдужче впливає зміна клімату

За висновками респондентів опитування УKM 2020 р.

2.5. На вашу думку, які галузі господарства найбільше страждають від зміни клімату, тож владі їх треба підтримати?

82,1% запоріжців вважають, що найбільше зміна клімату впливає на сільське господарство. 69,5% – на лісові ресурси / лісове господарство, 68,6% – на водні ресурси / водне господарство.

Абсолютна більшість запоріжців помічають, що найбільше зміна клімату впливає на сільське господарство та водні ресурси.

Із заходів адаптації 77% опитаних вважають найважливішим збільшення площі зелених зон та нові методики озеленення населених пунктів.

64,6% висловилися за реконструкцію каналізаційних систем та будівництво стоків дощової води, резервуарів для збирання дощової води.

44% респондентів ще перед війною розуміли потребу реконструкції енергетичних систем і їх децентралізації.

Ризики та виклики зеленого відновлення Запоріжжя спричинені кумулятивним ефектом війни та змін клімату

згідно досліджень «Екосенс» 2024 року

КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА:

- **Зниження ефективності функціонування внаслідок настання несприятливих погодних явищ** та/або наслідків зміни клімату, зокрема, буревіїв, підтоплень та екстремальних сніжно-льодових явищ
- **Зростання потреб у соціальному житлі** для вразливих верств населення, з урахуванням внутрішньо переміщених осіб.
- **Зростання потреб в модернізації наявного житлового фонду внаслідок низької енергоефективності**

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ:

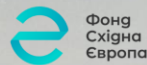
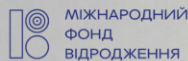
- Зростання тривалості періодів з високими температурами.
- **Зменшення забезпеченості водними ресурсами.**
- Втрата біорізноманіття.
- Потреба в **зміні підходів до видового складу та догляду за зеленими насадженнями.**
- Зростання періодів підвищеної концентрації токсичних речовин в повітрі

ВОДНІ РЕСУРСИ:

- **Зростання споживання води у літній період.**
- Зменшення та нерівномірне розподілення кількості опадів.
- Зниження рівня ґрунтових вод.
- Порухнення гідрологічного режиму та санітарного стану малих річок та р. Дніпро.
- **Дефіцит водних ресурсів для потреб зрошення**
- Зростання площі водонепроникних поверхонь

A photograph of a field of tall grasses, possibly a meadow or prairie, with a white rectangular text box overlaid on the left side. The grasses are in the foreground and background, with some in sharp focus and others blurred. The sky is a pale, overcast blue. The text box is white with a yellow vertical bar on its left edge.

ЩО ДУМАЄТЕ ВИ ЯК ЕКСПЕРТИ?

Вступ до ЄС вимагає від України повної синхронізації із «Зеленим порядком денним» (European Green Deal) через переговорний Кластер 4 «Зелений порядок денний та стале сполучення», фокусом якого є клімат та енергетика.

Долучайтесь до оцінки наслідків впливу зміни клімату на Запорізьку область та розробки заходів з адаптації